

HOMO MIMETICUS

NIDESH LAWTOO

Homo mimeticus

Een geschiedenis van ons kopieergedrag

NOORDBOEK FILOSOFIE

Dit boek is mogelijk gemaakt door de European Research Council (ERC) in het kader van het Horizon 2020 onderzoeks- en innovatieprogramma van de Europese Unie (grant nr. 716181) en KU Leuven.

© 2025 Nidesh Lawtoo | uitgeverij Noordboek

Oorspronkelijke titel: *Homo Mimeticus. A New Theory of Imitation*

© 2022 Nidesh Lawtoo

Gepubliceerd in 2022 door Leuven University Press / Presses Universitaires de Louvain / Universitaire Pers Leuven

Vertaling: Berry Vorstenbosch en Daan Savert

Omslagontwerp: Bart van den Tooren

Boekverzorging: Elgraphic

Omslagbeeld: M.C. Escher, *Tekenende handen*. © erven Maurits Cornelis Escher. Met toestemming opgenomen.

ISBN 9789464712360

NUR 730

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van uitgeverij Noordboek, postbus 234, 8400 AE Gorredijk, Nederland – info@noordboek.nl.

De uitgeverij heeft ernaar gestreefd alle copyrights van de in deze uitgave opgenomen illustraties te achterhalen. Aan hen die desondanks menen alsnog rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht contact op te nemen met uitgeverij Noordboek.

De uitgeverij stelt alles in het werk om op milieuvriendelijke en duurzame wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van dit boek is gebruikgemaakt van papier dat het keurmerk van de Forest Stewardship Council (fsc) mag dragen. Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Noordboek is onderdeel van
20 leafdesdichten en in liet fan wanhoop bv

www.noordboek.nl

‘We zijn onbekenden voor onszelf,
wij mensen van de kennis, we kennen onszelf niet: dat heeft
zijn reden. We hebben nooit naar onszelf gezocht – hoe zou
het dan mogelijk zijn dat we op een dag onszelf vonden?’

Friedrich Nietzsche, *De genealogie van de moraal*

INHOUD

Inleiding: Mimetische studies: een tekening 9

Deel I – Genealogieën: Fundamenten 59

- 1 De geboorte van homo mimeticus 61
- 2 Vita mimetica in de grot 100
- 3 Gelijkheid en verschil in de herhaling 138

Deel 2 – Esthetica: Casestudy's 189

- 4 De plasticiteit van mime 191
- 5 Over dierlijke en menselijke mimicry 233
- 6 De menselijke kameleon 285

Deel 3 – Politiek: Terugkerende mime 337

- 7 Banaliteit van het kwaad/mimetische complexiteit 339
- 8 Vibrerende mime 380
- 9 Het tijdperk van de virale voortplanting 415

Coda: De complexiteit van mime: een dialoog met Edgar
Morin 451

Noten 481

Bibliografie 515

Register 535

INLEIDING

Mimetische studies: een tekening

Het is maar een reproductie en je hebt het beeld waarschijnlijk al vaak gezien, misschien terloops, in het voorbijgaan. Het is een vertrouwd beeld dat, op het eerste gezicht, niet nieuw lijkt te zijn, laat staan origineel. Maar heb je weleens de tijd genomen om het niet alleen te zien, maar ook de affectieve kracht ervan te ervaren? Neem dit boekomslag lang genoeg in je op en eerder dan je zou denken begint het op je zintuigen in te werken. Als je het zelfs nog iets langer volhoudt, krijg je wellicht het gevoel dat de handen op een vreemde manier beziel raken, driedimensionaal en belichaamd worden – en dat ze, als een fantoom, van het platte vlak afkomen. Misschien beginnen deze handen je, in een spiegelende beweging, mee te trekken in een spiraalvormige loop die de lineaire logica tart, maar ons toch op een vreemde manier raakt. Zoals je al hebt aangevoeld, speelt deze paradoxale trekbeweging in op het onbewuste register van een *homo mimeticus* waarvan we de bewegende contouren op de bladzijden die volgen zullen tekenen en hertekenen.

Ik nodigde je zojuist uit om deel te nemen aan een mimetische ervaring die zo alledaags is dat ze vaak onopgemerkt blijft, en daarmee ook buiten beschouwing gelaten wordt. Er is dus artistieke originaliteit nodig om deze ervaring waarneembaar te maken. Dit is precies wat M.C. Escher doet in een van zijn meest gereproduceerde lithografieën met de toepasselijke titel *Tekeningen* (1948):¹ met zijn ongekende vakmanschap schetst hij een esthetische paradox die de traditionele wetten van het mime-

tisch realisme op hun kop zet en een andere, complexere en dynamischer opvatting van mimeze doet ontstaan. We zien hier een tekening van homo mimeticus die de grenzen tussen de kunsten en het leven overschrijdt, en die de affectieve en logische krachten van dit beeld bezielt. Omdat *Tekenen* een spiraalvormige loop voortbrengt die kenmerkend is voor de paradoxale beweging die in dit boek herhaaldelijk geschetst zal worden, nodig ik je bij wijze van introductie uit om nogmaals naar het boekomslag te kijken. Besteed ditmaal wat meer aandacht, niet alleen aan wat je ziet, maar ook aan wat je voelt, niet alleen aan het beeld buiten het boek, maar ook aan het affect binnen in je – als je die twee inmiddels überhaupt nog van elkaar kunt scheiden.

Omdat mimeze vaak gedeelde ervaringen voortbrengt, zal ik zelf ook deelnemen aan dit esthetische experiment. Bij een eerste, oppervlakkige blik lijkt het beeld voor zich te spreken. Zoals de titel [*Drawing Hands* in het Engels, ‘tekenende handen’] al aangeeft en de inhoud van het werk onmiddellijk bevestigt, lijkt *Tekenen* objectief twee handen te representeren die met twee potloden op een vel papier aan het tekenen zijn. Het is een zwart-wit-tekening, misschien wel gemaakt met dezelfde soort potloden die de handen vasthouden. De tekening wordt in een schuine, nonchalante positie weergegeven, zoals je dat soms ook op prikborden in publieke ruimtes ziet – denk aan cafés, universiteiten of musea. Zelfs de stijl lijkt aan te sluiten op de traditionele wetten van mimeze, opgevat als rechtstreekse imitatie, kopie of representatie van de realiteit. Je kunt het zelf uitproberen: neem een wit vel papier en twee potloden in je handen; plaats je rechterhand boven en je linkerhand beneden; en voilà, daar zie je iets dat in de buurt komt van *Tekenen*.

Maar schijn bedriegt. De Engelse titel maakt tevens duidelijk dat de handen niet simpelweg getekend worden. Ze zijn zelf aan het tekenen. Deze omkering verandert alles. Als we de beweging van de tekenende handen volgen, treedt er een onwaarneembare, magnetische en spiraalvormige trekbeweging op die de afstand van de visuele ervaring onmiddellijk verdubbelt

via een vreemde, belichaamde, affectieve ervaring. Dit gebeurt binnen een paar seconden, op een subliminale manier die aan volledige, bewuste controle ontsnapt, werkzaam als ze is in het grijze gebied tussen logica en affect, geest en lichaam, kunst en leven. Of we het nu willen of niet, we worden opgenomen in een beweging die tegen de klok ingaat, die cirkelvormig of eerder spiraalvormig is, waardoor we zien en voelen dat de aanvankelijke indruk al die tijd misleidend is geweest. De eerste aanblik, die van de handen passieve objecten van visuele representatie maakte, wordt verdubbeld en omvergeworpen door een tweede, complexere gewaarwording dat de handen actieve subjecten zijn in een tekenproces. Beter nog: de handen tekenen elkaar en brengen een zelf-reflexieve, paradoxale loop voort, waardoor een esthetisch object in een mimetisch subject verandert, passiviteit in activiteit, de getekende handen in *tekenende handen*.

De realistische driedimensionaliteit van deze spiegelende handen sprong er vanaf het begin uit. Eenmaal in deze spiraalvormige loop opgenomen, doen ze steeds bezielder aan. Lang voordat driedimensionale simulaties werden uitgevonden, overtraden deze handen al de traditionele wetten van de representatie. Eén stap hiervandaan zouden we zélf kunnen deelnemen aan het tekenproces. Dit proces van nabootsing valt nu sowieso niet meer te beperken tot de autonome sfeer van de kunsten, want het blijkt vormend voor het leven van een hele belichaamde, affectieve en nabootsende soort. Hier is sprake van een creatieve, soms gekmakende en vaak duizelingwekkende paradox waardoor passiviteit verandert in creativiteit, een statisch beeld in een dynamische imitatie, een mimetisch object in een mimetisch subject, getekende handen in *tekenende handen*. Dit is dé fundamentele paradox die speelt bij de verschillende manifestaties van het proteïsche fenomeen dat wij in dit boek pogen te vatten.

Of het nou gaat om imitatie of identificatie, affectieve besmetting of mimetisme, suggestie of hypnose, belichaamde si-

mulatie of beïnvloeding, spiegelreflexen of algoritmische be-goochelingen – het proteïsche fantoom van wat in de oudheid raadselachtig werd aangeduid als *mimēsis*, is terug. Door het digitale tijdperk van nieuwe brandstof voorzien, brengt mime-se momenteel een wervelende draaikolk voort die niet langer past binnen de traditionele logica van visuele representatie. Ook kan mime-se niet meer worden beschouwd als een reflectie die keurig past binnen de dominante filosofische opvatting van *Homo sapiens* als autonoom, zelfbewust en volledig ratio-neel subject. Integendeel, dit fantoom van mime-se brengt ons opnieuw in contact met de belichaamde, relationele en affec-tieve dimensie van een homo mimeticus waarvan de prote-ïsche transformaties dringend vragen om filosofische, estheti-sche en politieke duiding.

De volgende pagina's zullen in het teken staan van een para-doxaal onderwerp. Met een elegant, schijnbaar moeiteloos en origineel esthetisch gebaar weet de kunstenaar, via een indruk-wekkend beeld, daar niet de essentie, het idee of de vorm van te vangen, maar zeker wel de beweging, de *dunamis* en de kracht. Hij biedt hiermee ook een blauwdruk om een beeld te schetsen van homo mimeticus, wiens handen al zijn eigen bewegende contouren aan het tekenen, of hertekenen, zijn. Wat is voor mij het overkoepelende doel? Het openen van een nieuw transdis-ciplinair onderzoeksveld dat ik *mimetische studies* wil noemen.

Mimetische studies

Al tijden worden de geesteswetenschappen achtervolgd, ge-animeerd of gereanimeerd door een oud maar steeds verande-rend fantoom. Hierdoor worden nieuwe kritische ontwikke-lingen en originele theoretische wendingen in gang gezet die in uiteenlopende disciplines nieuwe onderzoeksgebieden open-leggen – van de affectieve tot de cognitieve wending, de nieuw materialistische tot de ethische wending, de neurologische tot

de digitale wending, de post-menselijke tot de ecologische wending. En zoals bekend herdefiniëren dergelijke toekomstgerichte wendingen, onder leiding van de meest invloedrijke en creatieve denkers die vandaag de dag werken in wat in het Engels nog steeds nostalgisch de *humanities* worden genoemd, momenteel de contouren van wat het in de eenentwintigste eeuw betekent om 'mens' te zijn.

Minder bekend is dat sommige van diezelfde denkers wat recenter dialogische en transdisciplinaire samenwerkingen zijn aangegaan die een terugkeer van de aandacht markeren naar de affectieve, belichaamde en relationele kant van een mimetisch fantoom dat momenteel opnieuw getheoretiseerd wordt. Er is duidelijk aantoonbaar een herbezinning op mimeze gaande vanuit het gezichtspunt van esthetische, filosofische en politieke verschillen; niet langer wordt mimeze gereduceerd tot de logica van een metafysica van gelijkheid. Vele stemmen doen hier vanuit verschillende disciplines aan mee, van continentale filosofie tot literaire theorie, politieke theorie tot feministische en dekoloniale theorie, nieuw materialisme tot post-menselijke studies, en andere opkomende perspectieven.² Zodoende dragen ze bij aan een mimetische wending die op dit moment, via een spiraalvormige feedbackloop, terugkeert [*re-turns*] om het aloude besef dat mensen nabootsende dieren zijn voor nieuw kritisch en theoretisch gebruik in te zetten.

Een terug-keer [*re-turn*] verschilt van een zoveelste wending [*turn*], in die zin dat genealogisch wordt teruggekeken naar invloedrijke voorlopers. De bedoeling is om zo *herhalingen met een verschil* voort te brengen, die horen bij een concept dat niets minder dan de hele geschiedenis van de westerse beschaving omspant. Op het meest algemene en fundamentele niveau vindt onze tekening van mimetische studies een onvermijdelijk genealogisch vertrekpunt in de klassieke oudheid. Aan het begin van de filosofie waren Plato en Aristoteles het namelijk radicaal oneens over hoe mimeze, begrepen als representatie of imitatie van de realiteit, geëvalueerd moest worden. Vaak is het

dit meningsverschil waar de nadruk op wordt gelegd. Laten we kort de twee redenen in herinnering brengen die Plato ten minste had om in *De Staat* (circa 375 voor onze jaartelling) felle kritiek te leveren op literaire representaties als het homerisch epos, de komedie en de tragedie. Die zouden valse ‘verschijningen’, ‘schaduwen’ of ‘fantomen’ van de realiteit voortbrengen (Plato 1963, 514a–516a), door Plato gedegradeerd tot de bodem van een mythische grot die ‘drie stappen van de waarheid verwijderd’ was (602c) (epistemische en ontologische redenen). Maar dat niet alleen: ook zouden ze slechte gedragsmodellen opvoeren die een irrationeel affect, of *pathos*, voortbrachten in de ziel van burgers die sociale rollen binnen de stad of *polis* speelden (psychologische en pedagogische redenen). Aristoteles daarentegen verdedigde de poëzie in de *Poetica* door mimese te beperken tot dramatische ‘representatie van een handeling’ (Aristoteles 1987, 37) (esthetische redenen), gebonden aan rationele wetten van noodzakelijkheid en causaliteit die Aristoteles als universeel beschouwde. Derhalve concludeerde hij dat mimese of ‘poëzie filosofischer en serieuzer is dan de geschiedenis’ (41) (logische redenen). De agon of tegenstelling in deze met elkaar strijdende evaluaties van mimese als artistiek beeld, spiegel of esthetische representatie van de werkelijkheid is dus van fundamentele aard. *De Staat* en de *Poetica* schetsen twee antagonistische filosofische handen die, bij wijze van spreken, tegengestelde beelden van mimese tekenen, een tegenstelling die waarschijnlijk geleid zou hebben tot twee antithetische evaluaties van *Tekenen* als picturale representatie van wat de realiteit écht is, of tenminste verondersteld wordt te zijn.

Maar zoals dat zo vaak gaat wanneer het perspectief omgekeerd wordt, is deze agon misschien wel helemaal niet zo zwart-wit als hij in eerste instantie lijkt. Ik spreek in dit verband van een *mimetische* agon, omdat Plato en Aristoteles, ondanks hun botsende evaluaties van mimese als representatie, het fundamenteel eens waren over een archaischer, antropologisch maar ook filosofisch punt: allebei pakten ze het potlood en samen te-

kenden ze een beeld van de mens als nabootsend dier – of homo mimeticus. Deze tweede, misschien minder vaak besproken maar oudere en naar mijn mening meer verstrekkende definitie van mimese neem ik als genealogisch vertrekpunt om het onderzoeksgebied van mimetische studies te lanceren. Het belangrijkste doel hiervan is om opnieuw, voor de huidige tijd, de grenzen van subjectiviteit, esthetiek en politiek te tekenen – als het ware zittend op schouders uit de klassieke oudheid.

Aristoteles verwoordde het op beroemde wijze in hoofdstuk 4 van de *Poetica*. Hij ging in tegen Plato's negatieve evaluatie van mimese, maar stemde tegelijkertijd in met een les die hij van zijn leraar had geleerd. Hij schreef:

Van kinds af aan is er bij de mens sprake van een natuurlijke neiging om zich bezig te houden met mimetische activiteit (en dit onderscheidt de mens van andere schepselen, dat hij door en door mimetisch is en door mimese zijn eerste stappen naar begrip zet). (Aristoteles 1987, 34)

De stichters van de filosofie zijn het er dus over eens dat mensen, ten goede en ten kwade, al te mimetische wezens zijn en blijven. Dit betekent niet dat niet-menselijke dieren niet imiteren, dat imitatie niet gebruikt kan worden om irrationele misverstanden te veroorzaken of dat mimese niet nog grondiger en effectiever ingezet kan worden bij nieuwe technieken van digitale simulatie – verre daarvan. De terugkeer naar een oeroud inzicht behelst geen simpele herhaling van oude lessen. Waar het om gaat is dat die lessen opnieuw geëvalueerd worden in het licht van hedendaagse inzichten, historische contexten en opkomende problemen, die noodzakelijkerwijs significante verschillen met zich meebrengen. Ze vragen derhalve zowel om theoretische innovaties als om het scheppen van nieuwe concepten waarop een nieuw transdisciplinair veld kan groeien.

Waar de stichters van de filosofie ons op attenderen is dat

mensen sinds mensenheugenis andere menselijke en niet-menselijke dieren hebben geïmiteerd. Dat doen ze eerst en vooral met hun lichamen, en vaak op geritualiseerde, affectieve, participerende en niet volledig bewuste, spiegelende manieren die de basis van het concept *mimēsis* zelf vormen. Het is dus zinvol om direct al in herinnering te roepen dat het werkwoord *mimēsthai*, imiteren, van *mîmos* komt. Dat woord heeft een dubbele betekenis: het duidt de acteur of de mimespeler aan, alsook een soort dramatische performance.³ Vanaf het allereerste begin, in pre-platoonse tijden, is mimese dan ook verbonden geweest aan esthetische, rituele praktijken die meer te maken hebben met een bewegend lichaam dan met een statisch beeld, meer aandacht hebben voor dramatische handelingen dan voor visuele reproducties, gevoeliger zijn voor begoochelende gebaren dan voor visuele gelijkenissen. In de praktijk van de *mîmos* staat dus geen ontologisch onderscheid op het spel tussen kunst en realiteit, waarheid en valsheid, origineel en kopie – alleen al omdat de mimespeler, via gebaren en vertolkingen, handelingen verricht die het publiek zowel ziet als voelt. In haar ontstaansproces als pre-filosofisch concept was mimese meer verweven met bewegende dan met gerepresenteerde lichamen, en meer met spiegelende dan met gespiegelde gebaren. Of, om terug te komen op ons matrix-beeld: mimese was gevoeliger voor tekenen, voor nabootsen, spelen, dansen, en dus voor bewegende handen die op intieme wijze gevoeld worden, dan voor statische handen die getekend zijn om van een afstand bekeken te worden.

De westerse grondleggers van theorieën die met elkaar in strijd waren probeerden dit destabiliserende dramatische concept via verschillende opvattingen van representatie – een speculatieve spiegel voor Plato, een dramatische plot voor Aristoteles – te stabiliseren. Toch bleven ze zich ervan bewust dat, in haar pre-filosofische oorsprong, de al te menselijke neiging tot imitatie zich in een veelheid van performatieve handelingen toonde die niet gestoeld waren op een abstracte, binaire logica

die fictie tegenover realiteit stelt, origineel tegenover kopie, waarheid tegenover valsheid, ideale werelden tegenover illusoire achterwerelden. Nee, de affectieve drift, kracht of – met een oud begrip – het pathos in mimetische activiteiten werd ervaren met lichaam en ziel, individueel en collectief, ten goede en ten kwade.

Sterker nog, de proteïsche manieren waarop mime se gedramatiseerd werd bleven niet beperkt tot het domein van de fictie, want ze beïnvloedde en infecteerde zowel individuele lichamen als het politieke lichaam. Ook overschreed ze de scheidlijn tussen fictie en realiteit, en tussen esthetiek en politiek, via kameleonachtige transformaties die, misschien meer dan ooit, tot in het heden reiken. Avatars van mime se vinden we in verschillende gedaanten: van mimicry tot mimetisme, van dans tot ritueel, van tragische drama's tot komische spektakels, van enthousiaste voordrachten tot theatrale dramatiseringen, van het imiteren van slechte modellen tot het imiteren van goede modellen, van massagedrag tot publiek gedrag en, meer recent, van identificatie bij filmtoeschouwers tot nieuwe digitale simulaties, van videogames tot algoritmische sociale media. De menselijke geneigdheid tot imitatie blijft ingeschreven in onze hedendaagse 'mimetische conditie'.⁴ Deze al te mimetische of, zoals ik die zal noemen, hypermimetische conditie dringt er nu bij ons op aan dat we terugkeren naar een lange genealogie van denkers die zich uitstrekt van de oudheid tot de moderniteit, van de filosofie tot de esthetiek, van politiek tot ethiek, van de psychologie tot een veelheid aan disciplinaire perspectieven waar ik uit put om het veld van mimetische studies in te wijden.

Het doel van deze studie is ambitieus maar pluralistisch georiënteerd. Zoals de titel aangeeft, beoogt ze een nieuwe imitatietheorie te ontwikkelen om zo een transdisciplinair onderzoeksgebied op gang te brengen dat zich niet kan laten indammen door een universele, transhistorische mimetische theorie. Integendeel, ze traceert de beweging van een kamele-

on-concept dat beïnvloed is door de historische, esthetische en politieke achtergronden waaruit ze is ontstaan. Ik stel dus voor om dit nieuwe onderzoeksveld mimetische studies te noemen, juist vanwege die pluralistische, heterogene en perspectivische benadering. En aangezien mimese een concept uit de oudheid is dat momenteel nieuw leven ingeblazen wordt via nieuwe media, kunnen we van *nieuwe* mimetische studies spreken. Zo benadrukken we hoe urgent het is om een uitleg te geven van de huidige manifestaties van mimese.⁵ Het doel van dit boek is dus januskoppig: het kijkt terug naar theorieën en praktijken van mimese uit het verleden waaruit de mimetische studies zijn opgekomen om zo nieuwe manifestaties van homo mimeticus in kaart te brengen, die voorbijgaan aan de oude twisten tussen filosofie en kunst in het heden en de toekomst.

Twisten uit de oudheid voorbij

Juist in het licht van deze oude genealogie zou de hechte koppeling tussen filosofie en mimese ons kunnen blijven verrassen. Dit vraagt eerst om een woordje van uitleg; daarna kunnen we filosofie en de kunsten bij elkaar brengen en die aanvullen met de sociale wetenschappen om een transdisciplinair veld te lanceren dat zich richt op de proteïsche manifestaties van homo mimeticus. In feite is er al sinds de opkomst van het westerse denken sprake van een complexe, soms agonistische, bij tijd en wijle defensieve verstandhouding tussen filosofie en het dominante medium van dat moment – poëzie of, zoals we die vandaag zouden noemen, literatuur, waartoe inmiddels ook film, televisie en nieuwe media behoren.

Deze oude twist begint in de klassieke oudheid met Plato's kritiek op mimese en Aristoteles' verdediging ervan en doorkruist de hele geschiedenis van het westerse denken en de westerse kunst. In een andere gedaante heeft deze twist betrekking op de imitatie van artistieke voorgangers. Daarover

wordt in moderne *querelles* getwist tussen voorstanders van klassieke imitatie enerzijds en die van romantische innovatie anderzijds. In de moderne tijd staan deze tegengestelde handen voor een te simplistische binaire oppositie tussen *les anciens* en *les modernes* die geen rekening houdt met wat de Franse filosoof Philippe Lacoue-Labarthe, met een oxymoronisch klinkende titel, *L'Imitation des modernes* (1986) noemt. Eén stap hiervandaan en dichter bij onszelf heeft de twist tussen filosofie en literatuur geen oog voor het feit dat mimeze van invloed is op een 'mimetisch onbewuste' dat het ego verandert in wat ik, met een nietzscheaanse titel, *The Phantom of the Ego* (2013) noem. Voor zowel modernen als modernisten is het subject of ego niet een in zichzelf besloten, autonoom en volledig rationeel of intentioneel subject – integendeel, het is een fantoom-ego. Dat raakt gemakkelijk bezeten van anderen: beïnvloed door massa's, gemanipuleerd door leiders en inmiddels ook onteigend door allerlei sociale media, wordt homo mimeticus, eenmaal opgenomen in dergelijke spiralen, anders en een ander.

Mijn eerste stap voor de nieuwe imitatietheorie die ik hier uiteenzet, komt op uit het kielzog van een genealogie van wat ik de 'imitatie van de modernisten' (2013, 288) heb genoemd. Die kwam precies op het kruispunt tot uiting waar filosofie en literatuur elkaar ontmoeten, elkaar in de ogen kijken en kritisch en creatief op elkaar reflecteren. Sindsdien is de terugkeer van mimeze met een aantal kritische en theoretische stappen en met groeiende snelheid uitgebreid. Maar ondanks talrijke pogingen om voorbij disciplinaire twisten over het omstreden onderwerp van mimeze te komen, is de dominante academische houding ten opzichte van dit oude januskoppige concept tot op de dag van vandaag om het over filosofie- en literatuurafdelingen op te delen. Om inzichten te kunnen delen, de dialoog te kunnen voeren en verdere stappen voorbij de afdelingen zelf te kunnen zetten, zijn die vaak, in ieder geval in Europa, afhankelijk van externe EU-financiering, transdisciplinaire seminars

en op smokkel lijkende heen- en weerbewegingen tussen de faculteiten.⁶ De manifestaties van mimeze in de eenentwintigste eeuw zijn echter grensoverschrijdend. Vandaar de behoefte aan een transdisciplinair veld om die manifestaties bij te benen.

Een zekere mate van specialisatie is uiteraard nodig om wetenschappelijke kennis vooruit te laten gaan. Zoals de lezer zal zien, staat dit boek allesbehalve vijandig tegenover specialistische opleidingen, want elk hoofdstuk zal de mimetische wending in gesprek brengen met specifieke disciplines, van filosofie tot literatuurwetenschappen, van film- en mediastudies tot politieke theorie. Maar nog altijd is de oude, academische en ook platoonse scheiding tussen filosofie en literatuur schadelijk voor een adequate theoretisering van het transdisciplinaire concept dat mimeze is en, in het verlengde daarvan, de veelheid aan mimetische en hypermimetische problemen die in de hedendaagse wereld spelen. Nogmaals, terugkijken naar de oudheid kan ons de noodzakelijke genealogische afstand geven om over academische muren heen te stappen die nog niet opgericht waren toen er voor het eerst over mimeze getheoretiseerd werd; nu moeten die overbrugd worden om interdisciplinaire problemen onder ogen te komen die de grenzen van dit proteïsche concept hertekenen.

Laten we ons bijvoorbeeld herinneren wat Plato zijn broer Glaucon in boek 10 van *De Staat*, onder het masker van Socrates, vraagt: 'Zou je me kunnen vertellen wat imitatie in zijn algemeenheid is?' Door deze vraag te stellen is Plato de eerste om te benadrukken hoe moeilijk het is om dit concept via zijn filosofische *logos* te vatten. Terwijl Socrates zijn onwetendheid opbiecht, wat zo kenmerkend voor hem is, geeft hij ruitelijk toe: 'Want ook ikzelf weet niet goed wat het [mimeze] precies betekent' (Plato 1963c, 595c). Als onze kennis van wat aanvankelijk een bekende en stabiele notie leek inmiddels al enigszins in moeilijkheden is geraakt, dan hoeven we ons dus geen zorgen te maken: we verkeren in goed filosofisch gezelschap. Wanneer Socrates dan verdergaat, doet hij zijn fameuze bewering dat er